

Усов Дмитро Сергійович

Політологічний зміст і рівні організації розвідувальної діяльності в економічній сфері

УДК 351.862.6
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-5.16>

Усов Дмитро Сергійович
кандидат юридичних наук, здобувач
Воєнної академії імені Євгенія
Березняка
вул. Ілленка, 81, Київ, Україна
ORCID: 0009-0003-6089-777X

Жорстка конкуренція національних економік на сучасних глобальних ринках зумовлює значне зростання кількості та глибини геополітичних суперечностей. Національні уряди зазнають дедалі більшого тиску щодо внутрішньої політики в частині задоволення зростаючих потреб населення своїх країн, а тому вимушені політичними засобами забезпечувати конкурентні переваги держави. Важливе місце серед цих засобів належить використанню можливостей розвідувальних органів. Адже доленосні політичні рішення приймаються на основі розвідувальної інформації щодо економічного розвитку, стану об'єктів критичної інфраструктури окремих країн, упровадження новітніх технологій, а також напрямів реалізації масштабних інвестиційних проєктів. Україна в цьому контексті не є винятком. Викладене зумовлює актуальність вивчення проблеми ефективної організації власної системи розвідувальної діяльності в економічній сфері як важливого інструменту політичного управління. Мета статті – розкрити політологічний зміст організації розвідувальної діяльності в економічній сфері та визначити її важливі ознаки.

За результатами проведеного дослідження визначено, що організацію розвідувальної діяльності в економічній сфері необхідно розглядати у двох аспектах – статичному й динамічному, тобто як стан керованої соціальної системи та як дії посадових осіб, що відповідають значенню дієслова «організувати».

Організація розвідувальної діяльності в економічній сфері здійснюється на різних рівнях (від проведення окремого розвідувального заходу у сфері економіки до політичного управління всім розвідувальним співтовариством). На кожному з цих рівнів організація передбачає такі елементи: аналіз ситуації, планування, визначення та розстановка сил (підготовка і навчання виконавців), контроль і надання допомоги, забезпечення взаємодії суб'єктів виконання, матеріально-технічне і фінансове забезпечення, оцінка результатів роботи й за потреби – внесення корективів. Правові засади організації розвідувальної діяльності в економічній сфері формувалися з урахуванням кращого європейського досвіду. У цьому вбачається прямий зв'язок політичного курсу України на вступ до ЄС та НАТО, а також політична воля до її утвердження як соціальної, правової, демократичної держави.

Ключові слова: держава; політика; політична воля; політичне управління; розвідувальна діяльність; економіка; організація.

Постановка проблеми. Реалії сьогодення засвідчують нагальність розвитку сучасних теорій розвідувальної та контррозвідувальної діяльності, зокрема в аспекті забезпечення національних економічних інтересів [1]. Жорстка конкуренція національних економік на сучасних глобальних ринках зумовлює значне зростання кількості та глибини геополітичних суперечностей. Національні уряди зазнають дедалі більшого тиску щодо внутрішньої політики в частині задоволення зростаючих потреб населення своїх країн, а тому вимушені політичними засобами забезпечувати конкурентні переваги держави. Важливе місце серед цих засобів належить використанню можливостей розвідувальних органів. Адже доленосні політичні рішення приймаються на основі розвідувальної інформації щодо економічного розвитку, стану об'єктів критичної інфраструктури окремих країн, упровадження новітніх технологій, а також напрямів реалізації масштабних інвестиційних проєктів. Україна в цьому контексті не є винятком. Викладене зумовлює актуальність вивчення проблеми ефективної організації власної системи розвідувальної діяльності в економічній сфері як важливого інструменту політичного управління.

Дослідження будь-яких аспектів розвідувальної діяльності традиційно спираються на виокремлення її основ – політичної, правової, організаційної, тактичної. Причому зазначені основи щільно пов'язані між собою. Так, політична основа є стратегічною. Вона визначає загальну мету й вектори розвитку в правовому, організаційному, тактичному аспектах. Правова основа призначена для юридичного закріплення політичної волі керівництва держави та суб'єктів розвідувального співтовариства. Ця основа є рамковою в правничому значенні та встановлює формальні обмеження і пріоритети діяльності зазначених суб'єктів на тривалі періоди часу, визначає юридичні вимоги до організації й тактики розвідувальної діяльності.

Виокремлення організаційної основи розвідувальної діяльності зумовлено необхідністю впорядкування, налагодження й забезпечення ефективної роботи особливого соціального механізму, призначеного для одержання інформації, необхідної політичному керівництву держави для прийняття тактичних і стратегічних рішень щодо забезпечення та зміцнення державного суверенітету, національної безпеки. Розвідувальна діяльність передбачає колективні дії для виконання конкретних завдань зумовлених її метою

та об'єктивно потребує організації праці особового складу розвідувальних органів та інших суб'єктів розвідувального співтовариства. Якщо власне розвідувальна діяльність є інструментом державної політики, то організація цієї діяльності є засобом політичного управління нею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Усе викладене безпосередньо стосується розвідувальної діяльності в економічній сфері, яка може розглядатися як специфічний різновид (підсистема) розвідувальної діяльності загалом. Проте сьогодні бракує ґрунтовних теоретичних досліджень цього напрямку. Зокрема, політологічною наукою не розроблено основні, вихідні положення, тобто засади організації розвідувальної діяльності в економічній сфері.

Загальні питання політичного управління (менеджменту) в Україні досліджували такі фахівці в галузі політології, як В. М. Бебик, М. М. Богаченко, Т. В. Воронова, Д. С. Коротков, О. М. Науменко, М. В. Туленков, Л. М. Перевозник, Б. А. Філатов, А. О. Хмельников, Ю. Ж. Шайгородський та інші вчені [2–11]. Проте в їхніх працях питання політичного управління розвідувальною діяльністю та її організації предметом дослідження не слугували.

Водночас поняття організації різних видів негласної діяльності розглядали С. В. Албул, О. М. Бандурка, В. В. Баліцький, А. Л. Баланда, В. В. Бурба, В. О. Глушков, М. Л. Грібов, О. М. Джужа, Е. О. Дідоренко, С. М. Князев, О. І. Козаченко, Д. А. Міночкін, Д. А. Міщенко, С. П. Мокляк, С. П. Мосов, Д. Й. Никифорчук, С. В. Обшалов, Ю. Ю. Орлов, М. А. Погорецький, Д. Г. Радов, В. Л. Регульський, В. Д. Сущенко, Д. О. Філіп, В. Д. Фірсов, А. М. Черняк та інші вчені. Попри значну кількість напрацювань з дотичної тематики, проблеми поняття та змісту розвідувальної діяльності в економічній сфері залишилися поза увагою науковців.

Мета статті – розкрити політологічний зміст організації розвідувальної діяльності в економічній сфері та визначити її важливі ознаки.

Досягнення цієї мети передбачає з'ясування політичної сутності організації розвідувальної діяльності загалом. Своєю чергою для розуміння організації розвідувальної діяльності необхідно визначити поняття організації загалом, що є методологічною основою наукового розроблення цієї проблеми.

У тлумачних словниках організацію визначають як дію, що за значенням відповідає змісту слова «організувати» – створювати, засновувати та чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь [12].

У теорії філософії категорію «організація» тлумачать як ступінь внутрішньої впорядкованості й погодженості частин цілого, як спосіб

з'єднання елементів системи, що призначена для виконання певних функцій. До ознак організації філософська наука відносить: наявність мети; сукупність функціональних положень і соціальних ролей; правила, які регулюють відношення між ролями; формалізацію значної частини завдань [13, с. 352].

У теорії державного управління та політології організацію визначають як формальне явище, створене шляхом виділення з будь-якого цілого його певної частки з метою покладення на неї адекватних функцій цілого; взаємодію елементів частини як усередині, так і поза нею з метою реалізації покладених на неї функцій цілого; стійку (за часом і в просторі) взаємодію елементів, що окреслює контури частини [14, с. 376–385, 439–443].

Організація розвідувальної діяльності в економічній сфері за змістом відповідає організації розвідувальної діяльності загалом (але має власну, економічну, специфіку) та ґрунтується на тих самих фундаментальних теоретичних засадах, що й організація інших видів негласної інформаційно-пізнавальної діяльності, зокрема оперативно-розшукової та контррозвідувальної (але має індивідуальні особливості, зумовлені її завданнями, об'єктами та суб'єктами).

Теоретики розвідувальної діяльності донині не сформулювали поняття її організації. Натомість фахівці в галузі оперативно-розшукової діяльності ведуть активні дискусії з приводу змісту організації ОРД. Термін «організація оперативно-розшукової діяльності», слушно зауважують М. А. Погорецький та В. П. Шеломенцев, є фундаментальною категорією ОРД, проте як у теорії, так і в практиці впродовж багатьох десятиліть існують різні підходи до визначення його змісту, що негативно позначається і на наукових дослідженнях, і на правозастосовному процесі [15].

Досліджуючи означені питання, вчені здебільшого спиралися на комплексний аналіз загальнонавживаного значення слова «організація» та наведені нами вище тлумачення цього поняття у філософії, а також у теорії державного управління, зокрема в теорії управління органами внутрішніх справ. Унаслідок різних інтерпретацій та своєрідних авторських підходів було сформульовано десятки різних визначень понять «організація оперативно-розшукової діяльності», «організація негласної роботи», «організація діяльності оперативних підрозділів», «організація оперативно-розшукової протидії» (певним видам кримінальних правопорушень). Усе це істотно ускладнило теорію та жодним чином не сприяло підвищенню ефективності практики.

Проте більш продуктивним видається підхід, застосований С. М. Князевим, який, не вдаючись до дискусій щодо дефініції «організації» як управ-

лінської категорії, сформулював її розуміння через визначення змісту. Учений визначив цілком прийнятним традиційний перелік елементів організації як процесу, зокрема: аналіз ситуації, планування, визначення та розстановка сил (підготовка й навчання виконавців), контроль і надання допомоги, забезпечення взаємодії суб'єктів виконання, матеріально-технічне та фінансове забезпечення, оцінка результатів роботи і за потреби – внесення корективів [16]. Зазначена формула є цілком прийнятною як для розуміння сутності організації розвідувальної діяльності загалом, так і для формулювання поняття організації розвідувальної діяльності в економічній сфері.

Комплексний аналіз поглядів науковців на сутність організації державної негласної діяльності інформаційно-пізнавального характеру [15–17] дає підстави для висновку, що це поняття має розглядатись у двох аспектах – статичному й динамічному, тобто як стан керованої соціальної системи та як дії посадових осіб, що відповідають значенню дієслова «організувати».

Раніше проведені нами наукові дослідження засвідчили, що розвідувальна діяльність в економічній сфері як керована соціальна система передбачає: мету та завдання власного існування; підрозділи, уповноважені на її здійснення та їх внутрішні структурні утворення; функції, повноваження, сили та засоби діяльності суб'єктів розвідувальних органів та їх внутрішніх структурних утворень; взаємозв'язки та взаємообумовленість будови зазначеної системи та функцій, покладених на суб'єктів розвідувального співтовариства, їх внутрішні структурні утворення, а також сили й засоби їх діяльності; підстави, зміст і порядок взаємодії суб'єктів розвідувального співтовариства та їх внутрішніх структурних утворень під час здійснення розвідувальних заходів.

Зазначені елементи розвідувальної діяльності в економічній сфері як соціальної керованої системи становлять її зміст та є основними ознаками її стану. Організація цієї діяльності як стан системи набуває формального вияву в положеннях нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері розвідувальної діяльності. Водночас ці акти є втіленням політичної волі відповідних органів державної влади.

Діяльність посадових осіб, покликаних реалізувати державну політику щодо організації розвідувальної діяльності в економічній сфері, передбачає дії зі створення керованих систем (організаційних структур) економічної розвідки, впорядкування (розвиток) цих систем до рівня, що забезпечує найбільшу ефективність вирішення розвідувальних завдань у певній оперативній обстановці за конкретних умов; впорядкування (налагодження) процесу управління (його окремих стадій) економічної розвідки та забез-

печення оптимальних умов для прийняття і реалізації відповідних управлінських рішень; управлінського циклу, тобто власне процес управління розвідувальною діяльністю в економічній сфері; створення умов, необхідних для конкретних розвідувальних заходів в економічній сфері.

Окреслені дії є актом реалізації державної політики та положень нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері розвідувальної діяльності.

Аналіз викладеного дозволяє стверджувати, що категорія «організація розвідувальної діяльності в економічній сфері» тісно пов'язана з поняттям правовідносин між об'єктами та суб'єктами управління розвідувальної діяльності загалом.

Юридичний зміст цих правовідносин є статичним і відповідає стану розвідки як соціальної керованої системи, а фактичний – реальним діям посадових осіб з реалізації положень відповідних нормативно-правових актів. Проте вся організація розвідки (і як стан керованої системи, і як діяльність) не охоплена правовим регулюванням. Тому організацію розвідувальної діяльності не можна ототожнювати зі змістом правовідносин між суб'єктами та об'єктами управління у сфері розвідки. Цей зміст доцільно розглядати лише як сукупність засад (основних, вихідних положень) організації розвідки, що слід визначити як правові.

Правові засади організації розвідки становлять сукупність правових норм, які визначають політичну систему суб'єктів та об'єктів управління розвідувальною діяльністю, їхні права й обов'язки.

Засадами організації розвідувальної діяльності, зокрема в економічній сфері, варто вважати науково обґрунтовані теоретичні положення щодо налагодження та впорядкування цієї діяльності, які не знайшли формального відображення в нормативно-правових актах. Такі засади слід визначити як наукові. Вони є первинними щодо правових, оскільки наука завжди має передувати закону.

На наукових засадах повинна ґрунтуватися не лише організаційна діяльність посадових осіб, що не охоплена правовим регулюванням, а й правові норми, що є практичною основою організації розвідувальної діяльності. Отже, наукові засади організації розвідувальної діяльності становлять систему науково обґрунтованих теоретичних положень, на які має спиратися її правове регулювання як керованої соціальної системи, та не охоплена правовим регулюванням діяльність об'єктів і суб'єктів управління в цій сфері.

Основною проблемою організації розвідувальної діяльності в економічній сфері є те, що її правові засади сформовані за відсутності наукового обґрунтування.

Це зумовлено тим, що наукові та практичні засади розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності, сформо-

вані в СРСР у другій половині минулого століття, багато в чому були успадковані теорією та практикою сучасної України. Причому іноді в роботах сучасних українських учених містяться посилання на праці ще 50–80-х років минулого століття. Наукові постулати радянського часу щодо організації негласної роботи часто використовують без належного аналізу, а в окремих випадках – подають як аксіоми.

Деякі з них, дійсно, можуть належати до категорії «засади організації розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності» та мають вагомим теоретичне і практичне значення. Вони здебільшого були модернізовані та пристосовані українськими вченими до сучасних умов. Проте значна частина положень і результатів досліджень радянських учених сьогодні політично застаріла, а окремі з них не були належним чином обґрунтовані.

До найбільш поширених аксіоматичних положень, успадкованих з радянських часів ученими багатьох країн пострадянського простору, є те, що організація розвідувальної роботи складається з таких елементів: вивчення, аналіз та оцінка обстановки на конкретному об'єкті; розстановка сил і засобів розвідки; планування; взаємодія розвідників між собою та з іншими підрозділами, центральними органами виконавчої влади; контроль виконання запланованих заходів.

На думку багатьох дослідників, зазначені елементи є основними, які обов'язково повинні входити в процес організації ОРД і негласної роботи. Але навіть поверховий аналіз цього підходу дає підстави для висновків, що запропоновані елементи організації розвідувальної роботи накладаються один на одного та не можуть бути чітко розмежовані. Так, вивчення, аналіз й оцінка оперативної обстановки є підготовчим етапом планування. Розстановка сил і засобів має бути невід'ємною частиною планування – обов'язковою складовою плану [17].

З огляду на викладене, вимогам науковості більшою мірою відповідає наведений вище підхід С. М. Князева [16], який у площині розвідувальної діяльності в економічній сфері передбачає зарахування до змісту її організації таких елементів: аналіз ситуації, планування, визначення та розстановка сил (підготовка й навчання виконавців), контроль і надання допомоги, забезпечення взаємодії суб'єктів виконання, матеріально-технічне та фінансове забезпечення, оцінка результатів роботи і за потреби внесення корективів.

Зазначені елементи розвідувальної діяльності в економічній сфері мають власні масштабні особливості залежно від рівня її проведення. У вітчизняній теорії розвідувальної діяльності цьому питанню бракує уваги, тоді як фахівці криміналістики та ОРД детально займалися його вивченням.

Так, у теорії ОРД цілком слушно виокремлюють такі рівні організації діяльності оперативних підрозділів: організація проведення конкретного ОРЗ або певної НСРД; організація проведення комплексу ОРЗ у межах оперативної профілактики, оперативного пошуку, оперативної розробки, а також комплексу НСРД у межах кримінального провадження; організація роботи спеціалізованого негласного підрозділу з одночасного виконання різних завдань і доручень на проведення ОРЗ та/або НСРД; організація роботи конкретного оперативного підрозділу з проведення ОРД (зараховуючи організацію роботи з негласним апаратом, організацію оперативного обслуговування певних об'єктів і галузей, організацію аналітичної роботи) та виконання доручень слідчого, прокурора на проведення НСРД; організація роботи системи оперативних підрозділів одного правоохоронного органу (зокрема, Національної поліції України); організація роботи системи оперативних підрозділів усіх правоохоронних органів [16].

Ґрунтуючись на викладеному, з урахуванням специфіки розвідувальної діяльності в економічній сфері, можемо стверджувати, що вона має такі рівні організації:

- 1) організація проведення окремого розвідувального заходу у сфері економіки;
- 2) організація проведення комплексу розвідувальних заходів щодо певної особи чи конкретного об'єкта (промислового, військово-промислового, кредитно-фінансового, інфраструктурного, урядового) або ж певної галузі економіки чи держави;
- 3) організація роботи підрозділу розвідувального органу з виконання розвідувального завдання (зараховуючи організацію роботи з негласним апаратом, організацію розвідувального супроводження певних об'єктів і галузей, організацію аналітичної роботи);
- 4) організація роботи підрозділу розвідувального органу з одночасного виконання різних розвідувальних завдань в економічній сфері;
- 5) організація роботи розвідувального органу;
- 6) організація роботи системи розвідувальних органів;
- 7) організація роботи розвідувального співтовариства політичним керівництвом держави.

До правових засад організації розвідувальної діяльності в економічній сфері передусім належать норми Закону України «Про національну безпеку України». Саме цей нормативно-правовий акт встановлює загальні засади організації та функціонування розвідувальних органів у контексті забезпечення національної безпеки як складників сектору безпеки й оборони України.

На розвиток вказаних вище положень було спрямовано Закон України «Про розвідку», який, як зазначено в преамбулі, визначає правові

й організаційні засади функціонування розвідки, правовий статус і соціальні гарантії співробітників розвідувальних органів України та осіб, залучених до виконання розвідувальних завдань, а також порядок здійснення контролю за розвідкою.

Основи статичного аспекту організації розвідувальної діяльності в економічній сфері встановлено нормами ст. 4, 5, 8–10 зазначеного Закону.

До правових засад організації розвідувальної діяльності в економічній сфері, безперечно, слід зарахувати положення розділу III Закону України «Про розвідку», що має назву «Порядок організації та здійснення розвідувальної діяльності». Його основою є ст. 13 з однойменною назвою.

Правові засади організації розвідувальної діяльності в економічній сфері формувалися з урахуванням найкращого європейського досвіду, про що свідчить сукупний аналіз скасованого Закону України «Про розвідувальні органи України», чинного Закону України «Про розвідку» й документів, що супроводжували його прийняття. У цьому вбачається прямий зв'язок політичного курсу України на вступ до ЄС та НАТО, політична воля до її утвердження як соціальної, правової, демократичної держави.

Серед факторів, що впливають на ефективність роботи посадових осіб органів управління розвідкою, які дозволяють успішно проводити розвідувальні заходи, зокрема в економічній сфері, виокремлюють якість підготовки особового складу (особливо керівного) до виконання конкретних завдань у певних умовах на тих чи інших територіях та об'єктах. Тому раціональний підхід до формування особового складу підрозділів розвідки є важливим та актуальним завданням, яке має вагоме практичне значення.

Для обґрунтування регламенту виконання різних завдань часто використовуються часові оцінки (нормативи) тривалості виконання певних робіт особовим складом підрозділів розвідки. Однак мало уваги приділяється визначенню та формуванню компетентностей працівників розвідувальних органів для виконання робіт за призначенням. Зокрема, не повною мірою враховують рівень кваліфікації особового складу, необхідність одночасного (паралелізм) виконання декількох робіт. Тому постає потреба в удосконаленні методик формування особового складу (у тому числі керівного) підрозділів розвідки для виконання конкретних завдань. Це стосується рівня професійної підготовки та практичних навичок відповідних посадових осіб, зокрема щодо використання спеціальних технічних і програмно-технічних засобів [18].

У зв'язку викладеним актуальним є висновок В. М. Панченко, яка стверджує, що сьогодні відбувається формування нового типу соціуму – суспільства знань. Передбачається, що завдяки знанням людство зможе подолати конфлікти

та суперечності і спрямувати свій потенціал на розвиток – духовний, економічний, технологічний. Водночас суспільство знань поставить нові завдання перед розвідувальними органами, основним контекстом яких буде здобування розвідувальної інформації в інтересах безпеки (гармонійного розвитку, соціального захисту, поліпшення добробуту тощо) населення власної країни за рахунок отримання нових знань, а не шляхом перерозподілу ресурсів (сировинних, людських, інформаційних) інших країн. Таким чином, в умовах суспільства знань розвідувальні органи мають спрямовуватися на отримання знання як основної форми розвідувальної інформації, що слугуватиме ключовою вимогою до її якості. З метою реалізації цього завдання доцільно вже сьогодні впроваджувати в діяльність розвідувальних органів інформаційні системи, засновані на знаннях, та створювати систему підготовки кадрів для розвідки, за якої забезпечується формування ключової компетенції – перетворення інформації на знання [19].

Висновки. Організацію розвідувальної діяльності в економічній сфері необхідно розглядати у двох аспектах – статичному й динамічному, тобто як стан керованої соціальної системи та як дії посадових осіб, що відповідають значенню дієслова «організовувати».

Організація розвідувальної діяльності в економічній сфері як стан системи знаходить своє формальне вираження в положеннях законів України «Про національну безпеку України», «Про розвідку» та в підзаконних нормативно-правових актах, які відображають політичну волю законодавця та представників інших гілок влади.

Діяльність посадових осіб, покликаних реалізовувати державну політику щодо організації розвідувальної діяльності в економічній сфері, передбачає дії зі створення керованих систем (організаційних структур) економічної розвідки, впорядкування (розвиток) цих систем до рівня, що забезпечує найбільшу ефективність вирішення розвідувальних завдань у певній оперативній обстановці за конкретних умов; впорядкування (налагодження) процесу управління (його окремих стадій) економічної розвідки та забезпечення оптимальних умов для прийняття і реалізації відповідних управлінських рішень; управлінського циклу, тобто власне процес управління розвідувальною діяльністю в економічній сфері; створення умов, необхідних для конкретних розвідувальних заходів в економічній сфері. Окреслені дії є актом реалізації державної політики та положень нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері розвідувальної діяльності.

Організація розвідувальної діяльності в економічній сфері здійснюється на різних рівнях (від

проведення окремого розвідувального заходу у сфері економіки до політичного управління всім розвідувальним співтовариством). На кожному з цих рівнів організація передбачає такі елементи: аналіз ситуації, планування, визначення та розстановка сил (підготовка й навчання виконавців), контроль і надання допомоги, забезпечення взаємодії суб'єктів виконання, матеріально-технічне і фінансове забезпечення, оцінка результатів роботи й за потреби – внесення корективів.

Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що правові засади організації розвідувальної діяльності в економічній сфері формувалися з урахуванням кращого європейського досвіду. У цьому вбачається прямий зв'язок політичного курсу України на вступ до ЄС та НАТО, а також політична воля до її утвердження як соціальної, правової, демократичної держави.

ЛІТЕРАТУРА:

- Balanda A. L., Cherniak A. M. Economic intelligence and counter-intelligence in ensuring national economic interests: theoretical and applied aspect. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2022. № 12 (3). P. 17–29. DOI: <https://doi.org/10.56215/04221203.17>.
- Бебик В. М. Політичний менеджмент суб'єктів соціально-політичного маркетингу. *Політичний менеджмент*. 2011. Т. 6. С. 3–11.
- Богаченко М. М. Сучасні наукові концепції політичного менеджменту. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 67. С. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.32837/app.v0i67.1149>.
- Воронова Т. В. Політичне управління в умовах демократизації державотворчих процесах в Україні. *Публічне адміністрування: теорія і практика*. 2010. № 1 (3). С. 1–11.
- Коротков Д. С. Політична еліта України: становлення та розвиток у виборчому процесі : монографія. Харків : ХНЕУ, 2012. 208 с.
- Науменко О. М. Демократичне політичне управління як механізм формування політичної еліти. *Міждисциплінарний дискурс у дослідженні феномену соціального* : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 30 берез. 2021 р.). Київ : ХНЕУ, 2021. С. 175–178.
- Філатов Б. Патріотичний політичний менеджмент: підходи до теоретичного обґрунтування. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. *Політичні науки та публічне управління*. 2022. Вип. 1 (61). С. 92–96. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1\(61\)-14](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1(61)-14).
- Туленков М. В. Шайгородський Ю. Ж. Політичне управління в сучасному суспільстві : монографія. Київ : Центр соц. комунікацій, 2011. 218 с.
- Перевозник Л. М. Політичний менеджмент: сутність та особливості розвитку в Україні в період формування кіровоградського суспільства. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2012. № 15. С. 96–112. (Серія «Історія науки»).
- Хмельников А. О. Локальний політичний менеджмент та механізми політичного представництва громади: специфіка взаємовпливу. *Вісник НТУУ «КПІ»*. 2022. Вип. 2 (54). С. 40–44. (Серія «Політологія. Соціологія. Право»). DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2\(54\).264397](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2(54).264397).
- Щербак В. М. Політичний менеджмент: наукове поняття та політична практика. *Вісник Дніпропетровського державного університету*. 2015. № 2. С. 18–24.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2001. 1440 с.
- Філософський енциклопедичний словник / [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ : Арбіс, 2002. 744 с.
- Державне управління : підручник : у 2 т. / [редкол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін.]. Київ ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.
- Погорецький М. А., Шеломенцев В. П. Поняття організації оперативно-розшукової діяльності. *Криміналістичний юридичний вісник*. 2010. № 1 (8). Ч. 1. С. 33–39.
- Князев С. М. Загальна характеристика організації оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи Національної поліції України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. Ч. 3. С. 146–151. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.4.3.33>.
- Грібов М. Л. Організація діяльності оперативних підрозділів: питання юридичного унормування. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 3. С. 26–31.
- Максименко Ю., Скачков В., Попов С., Маміч В. Аналіз факторів, які впливають на ефективність робіт посадових осіб органів управління розвідкою щодо організації та ведення розвідувально-інформаційної діяльності. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 74. С. 99–105. DOI: <https://doi.org/10.17721/2519-481X/2022/74-10>.
- Панченко В. М. Концептуальні вимоги до якості розвідувальної інформації в умовах суспільства знань. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2013. № 3 (13). С. 6–12.

REFERENCES:

- Balanda, A.L., & Cherniak, A.M. (2022). Economic intelligence and counter-intelligence in ensuring national economic interests: theoretical and applied aspect. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 12(3), 17-29. DOI: <https://doi.org/10.56215/04221203.17>.
- Bebyk, V.M. (2011). Politychnyi menedzhment subiektiv sotsialno-politychnoho marketynhu [Political management of subjects of socio-political marketing]. *Politychnyi menedzhment, Political management*, 6, 3-11 [in Ukrainian].
- Bohachenko, M.M. (2021). Suchasni naukovi kontseptsii politychnoho menedzhmentu [Modern scientific concepts of political management]. *Aktualni problemy polityky, Actual problems of politics*, 67, 47-52. DOI: <https://doi.org/10.32837/app.v0i67.1149> [in Ukrainian].

4. Voronova, T.V. (2010). Politychne upravlinnia v umovakh demokratyzatsii derzhavotvorchykh protsesakh v Ukraini [Political management in the conditions of democratization of state-building processes in Ukraine]. *Publichne administruvannya: teoriia i praktyka, Public administration: theory and practice*, 1(3), 1-11 [in Ukrainian].
5. Korotkov, D.S. (2012). *Politychna elita Ukrainy: stanovlennia ta rozvytok u vyborchomu protsesi [The political elite of Ukraine: formation and development in the electoral process]*. Kharkiv: KhNEU [in Ukrainian].
6. Naumenko, O.M. (2021). Demokratychne politychne upravlinnia yak mekhanizm formuvannia politychnoi elity [Democratic political governance as a mechanism for the formation of the political elite]. *Zbirnyk materialiv III Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. "Mizhdystsyplinarnyi dyskurs u doslidzhenni fenomenu sotsialnoho" - Proceedings of the III International science and practice Internet Conference "Interdisciplinary discourse in the study of the phenomenon of social"* (pp. 175-178). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
7. Filatov, B. (2022). Patriotychnyi politychnyi menedzhment: pidkhody do teoretychnoho obgruntuвання [Patriotic political management: approaches to theoretical justification]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia, Scientific works of the Inter-regional Academy of Personnel Management. Political science and public administration*, 1(61), 92-96. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1\(61\)-14](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1(61)-14) [in Ukrainian].
8. Tulenkov, M.V., & Sharhorodskiy, Yu. Zh. (2011). *Politychne upravlinnia v suchasnomu suspilstvi [Political management in modern society]*. Kyiv: Tsentr sots. komunikatsii [in Ukrainian].
9. Perevoznyk, L.M. (2012). Politychnyi menedzhment: sutnist ta osoblyvosti rozvytku v Ukraini v period formuvannia hromadianskoho suspilstva [Political management: essence and features of development in Ukraine during the period of formation of civil society]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka, Serii "Istoriia nauky", Scientific notes of Kirovohrad State Pedagogical University named after Volodymyr Vinnichenko, Series "History of science"*, 15, 96-112 [in Ukrainian].
10. Khmelnykov, A.O. (2022). Lokalnyi politychnyi menedzhment ta mekhanizmy politychnoho predstavnytstva hromady: spetsyfika vzaiemovplyvu [Local political management and mechanisms of political representation of the community: specifics of mutual influence]. *Visnyk NTUU «KPI», Serii «Politychni nauky», Bulletin of NTUU «KPI», Series «Political science. Sociology. Right Series»*, 2(54), 40-44. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2\(54\).264397](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2(54).264397) [in Ukrainian].
11. Sherbak, V.M. (2015). Politychnyi menedzhment: naukove poniattia ta politychna praktyka [Political management: scientific concept and political practice]. *Visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu, Bulletin of Dnipropetrovsk State University*, 2, 18-24 [in Ukrainian].
12. Busel, V.T. (Eds.). (2001). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]*. Kyiv; Irpin: Perun [in Ukrainian].
13. Shynkaruk, V.I. (et al.). (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]*. Kyiv: Arbis [in Ukrainian].
14. Kovbasiuk, Yu.V., Vashchenko, K.O., & Surmin, Yu. P. (et al.). (2012). *[Derzhavne upravlinnia, State administration]*. Vol. 1. Kyiv; Dnipropetrovsk: NADU [in Ukrainian].
15. Pohoretskyi, M.A., & Shelomentsov, V.P. (2010). Poniattia orhanizatsii operatyvno-rozshukovoi diialnosti [The concept of the organization of operational investigative activities]. *Forensic legal bulletin, Kryminalistychnyi yurydychnyi visnyk*, 1(8), 1, 33-39 [in Ukrainian].
16. Kniaziev, S.M. (2019). Zahalna kharakterystyka orhanizatsii operatyvno-rozshukovoi diialnosti ta nehlasnoi roboty Natsionalnoi politsii Ukrainy [General characteristics of the organization of operational investigative activities and covert work of the National Police of Ukraine]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys, South Ukrainian legal journal*, 4(3), 146-151. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.4.3.33> [in Ukrainian].
17. Hribov, M.L. (2016). Orhanizatsiia diialnosti operatyvnykh pidrozdiliv: pytannia yurydychnoho unormuvannia [Organization of operations of operational units: the issue of legal regulation]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva, Herald of criminal justice*, 3, 26-31 [in Ukrainian].
18. Maksymenko, Yu., Skachkov, V., popov, S., & Mamich, V. (2022). Analiz faktoriv, yaki vplyvaiut na efektyvnist robit posadovykh osib orhaniv upravlinnia rozvidkoiu shchodo orhanizatsii ta vedennia rozviduvalno-informatsiinoi diialnosti [Analysis of factors that affect the effectiveness of the work of officials of intelligence management bodies regarding the organization and conduct of intelligence and information activities]. *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoho instytutu Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Collection of scientific works of the Military Institute of Taras Shevchenko Kyiv National University*, 74, 99-105. DOI: <https://doi.org/10.17721/2519-481X/2022/74-10> [in Ukrainian].
19. Panchenko, V.M. (2013). Kontseptualni vymohy do yakosti rozviduvalnoi informatsii v umovakh suspilstva znan [Conceptual requirements for the quality of intelligence information in the conditions of the knowledge society]. *Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavym Information security of a person, society, state*, 3(13), 6-12 [in Ukrainian].

Political science content and levels of organization of intelligence activities in the economic sphere

Usov Dmytro Serhiiiovych

PhD in Law, Research
Yevhenii Bereznyak Military Academy
Illienka str., 81, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0003-6089-777X

Fierce competition between national economies on modern global markets leads to a significant increase in the number and depth of geopolitical conflicts. National governments are under increasing domestic policy pressure to meet the growing needs of the citizens, and therefore are forced to use political means to ensure the competitive advantages of the state. An important place among these means belongs to the use of capabilities of intelligence agencies. After all, fateful political decisions are made on the basis of intelligence information about economic development, the state of critical infrastructure facilities of individual countries, the introduction of the latest technologies, as well as directions for the implementation of large-scale investment projects. In this context, Ukraine is no exception. The above determines the relevance of studying the problem of effective organization regarding one's own system of intelligence activities in the economic sphere as an important tool of political management. The purpose of the article is to reveal the political meaning of the organization of intelligence activities in the economic sphere and to determine its important features.

According to the results of the conducted research, it was determined that the organization of intelligence activities in the economic sphere must be considered in two aspects – static and dynamic, i.e. as the state of the managed social system and as the actions of officials corresponding to the meaning of the verb «to organize».

The organization of intelligence activities in the economic sphere is carried out at different levels (from conducting a separate intelligence operation in the economic sphere to political management of the entire intelligence community). At each of these levels, the organization provides the following elements: analysis of the situation, planning, determination and deployment of forces (training and preparation of executors), control and provision of assistance, ensuring the interaction of implementation subjects, logistical and financial support, assessment of work results and, if necessary, making corrections. The legal foundations for the organization of intelligence activities in the economic sphere were formed taking into account the best European experience. This shows the direct connection of Ukraine's political course to joining the EU and NATO, as well as the political will to establish it as a social, legal, democratic state.

Key words: state; policy; political will; political management; intelligence activity; economy; organization.